

OD KOMITETU REDAKCYJNEGO

Wzajemne relacje między literaturą polską i węgierską wciąż nie są dostatecznie opisane. Nadal brakuje usystematyzowanych studiów w tym zakresie nad twórczością konkretnych pisarzy. Brakuje także interpretacji pojedynczych utworów, w których w różnym stopniu i zakresie ujawniają się literackie nawiązania. Na swoich badaczy i pogłębione studia czekają zagadnienia związane z obecnością wspólnych motywów, przenikaniem się obrazów, tematów i tradycji. W związku z wciąż rosnącą liczbą tłumaczeń tak klasycznych tekstów, jak i najnowszej twórczości na osobną refleksję zasługuje także wzajemna recepcja, i to zarówno w wymiarze bieżącej działalności krytycznoliterackiej, jak i w ujęciu historycznoliterackim. Niezwykle interesującym i jednocześnie całkiem nieopisanym zjawiskiem jest wreszcie obecność obu literatur w świadomości i pracach badaczy uniwersyteckich i w nauczaniu akademickim. Pomimo wagi tych zagadnień i stałego rozwoju wzajemnych relacji między obydwojma krajami, przede wszystkim w warstwie kulturowej i społecznej, wspomniane braki są wciąż odczuwalne tak samo silnie po obu stronach. Powyższe obserwacje i wynikająca z nich diagnoza potrzeby choćby częściowego uzupełnienia wskazanych braków przyświecała redaktorom przygotowującym niniejszy zeszyt *Roczników Humanistycznych* zatytułowany „Polsko-węgierskie związki i paralele literackie”.

W dziale Rozpraw znalazło się osiem tekstów autorstwa węgierskich i polskich badaczy. Obszerne studium Magdolny Balogh „Recepcja literatury polskiej na Węgrzech od 1990 do 2020 roku (rezultaty i braki)” zostało poświęcone obecności literatury polskiej w świadomości węgierskich odbiorców. Badania autorki objęły szerokie spektrum czytelnictwa: od profesjonalnej krytyki uniwersyteckiej po czytelników nieprofesjonalnych. Zasadniczym kontekstem dla rozważań autorki są zmiany profilowe zachodzące po przemianach ustrojowych 1989 r. w instytucjach mających możliwość bezpośredniego kształtowania recepcji polskiej literatury na Węgrzech. Z kolei w artykule „Okupacja i wirus niewolnictwa. Tematyka wojenna w powieściach Józefa Mackiewicza” Lajos Pálfalvi proponuje interesujące odczytanie ważnej problematyki obecnej w twórczości wymienionego w tytule Józefa Mackiewicza. Oryginalnym punktem odniesienia dla prowadzonego wywodu jest węgierski kontekst, o proveniencji psychoanalitycznej, związany z postacią Gézy Csátha i rozwijaną przezeń koncepcją kompleksu naro-

dowego. „Oblicza Siedmiogrodu Kazimierzy Iłłakowiczówny albo topografia kontradycyjna” Andrzeja Niewiadomskiego przynosi natomiast szczegółową analizę twórczości Kazimierzy Iłłakowiczówny w zakresie obecnych w niej różnego rodzaju odniesień do rzeczywistości Siedmiogrodu. Tekst wpisuje się w nurt geopoetyki i stanowi dobry przykład naukowego potencjału analizy literaturoznawczej posługującej się kategoriami przestrzennymi, które lokalizują scenierię tekstową w realnej przestrzeni dającej się zidentyfikować geograficznie. Pionierska rozprawa Rafała Szerbakiewicza „Grobowiec Attyli na obcym globie. *Zadanie Pétera Zsoldosa*” została poświęcona wybitnym osiągnięciom węgierskiej fantastyki, którą autor sytuuje na tle polskiej twórczości tego nurtu. Za główny obiekt swoich rozbudowanych analiz badacz obiera powieść *Zadanie Pétera Zsoldosa*, w której poważnie potraktowana konwencja fantastyki literackiej skrywa całe spektrum różnego rodzaju problemów. Powieść okazuje się przykładem nowoczesnej dystopii, podejmującej ideową polemikę z obowiązującą w czasie jej powstawania ideologią komunistyczną. Z kolei artykuł autorstwa Barbary Zwolińskiej „Polska w zapiskach dziennikowych Sándora Máraiego” szczegółowo omawia polskie wątki w dziennikach wybitnego węgierskiego prozaika. Autorka zastanawia się, na ile trafnie pisarz ocenił sytuację polityczną Polski, jak głęboko znał polską kulturę, w szczególności literaturę, oraz czy dostrzegął pokrewieństwo historyczne między obydwojma narodami. Adrienn Kocsis i jej tekst „Badanie utworów Joanny Bator z perspektywy postkulturalnej krytyki” reprezentują stosunkowo słabo obecną w Polsce szkołę węgierskiej polonistyki. Badaczka za pomocą nowoczesnych dyskursów humanistycznych dokonuje analizy utworów Joanny Bator, dostrzegając w nich duży potencjał emancypacyjny. Inną reprezentantką węgierskiej polonistyki jest Orsolya Németh, której rozprawa „Rola polskiej literatury faktu (i nie tylko) w obalaniu tabu historycznych. Próba omówienia problematyki na literackich przykładach Holocaustu i Jedwabnego” przynosi oryginalne ujęcie, z perspektywy węgierskiej, istotnego problemu polskiej literatury współczesnej, dotyczącej szeroko rozumianej problematyki Zagłady. Badaczka dokonuje analizy porównawczej, zestawiając z sobą ważne z tego punktu widzenia teksty polskich i węgierskich autorów: Anny Bikont (*My z Jedwabnego*), Tadeusza Słobodzianka (*Nasza klasa*), Lidii Ostałowskiej (*Farby wodne*) oraz Zoltána Halasiego (*Út az üres éghez* – „Droga do pustego nieba”). Dział Rozpraw zamyka szkic Pawła Panasa „Języki wygnania. O *Analfabetce* Agoty Kristof”, poświęcony problematyce języka w twórczości pisarzy emigracyjnych na przykładzie autobiograficznej prozy Agoty Kristof, wybitnej pisarki węgierskiej, żyjącej w Szwajcarii i tworzącej swoje największe dzieła w języku francuskim. Kontrapunktem dla jej rozważań są

wystąpienia Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Jerzego Stempowskiego i Konstantego Jeleńskiego – polskich emigrantów zmagających się z podobnymi problemami twórczymi.

W dziale *Varia* znalazły się trzy rozprawy. Tematem artykułu Dariusza Śnieżki „Zegarek pamiątkowy i jego literackie ujęcia” jest tytułowy zegarek pamiątkowy, rozpatrywany w kontekście studiów nad pamięcią, emocjami i komunikacją na podstawie wybranych przykładów literackich. Szkic Mariusza Lacha „Wybór fundamentalny w *Dniu gniewu* Romana Brandstaettera” jest analizą jednego z najciekawszych dramatów Brandstaettera, w której nacisk został położony na odkrywanie uniwersalności refleksji na temat ludzkich wyborów fundamentalnych. Dział zamyka studium autorstwa Ilony Kalamon „Problemy wydawnicze *Zbioru rytmów duchownych, moralnych, panegirycznych i światowych* Elżbiety Drużbackiej. Rekonesans”, które zostało poświęcone szczegółowemu omówieniu całego spektrum zagadnień związanych z powstaniem i wydaniem *Zbioru rytmów duchownych, moralnych, panegirycznych i światowych* (1752), czyli trzech poematów oraz drobnych wierszy i powiastek alegorycznych Elżbiety Drużbackiej, z domu Kowalskiej (ok. 1695 lub ok. 1698/1699–1765), polskiej poetki epoki późnego baroku, zwanej przez współczesnych „słowiańską Safoną” i „Mużą sarmacką”.

Uzupełnieniem aktualnego zeszytu są dwie recenzje, a mianowicie Magdaleny Woźniewskiej-Działak omówienie edycji: Cyprian Norwid, „*Nie są nasze – pieśni nasze*”. *Wiersze religijne*, wybór, wstęp i komentarz Stefan Sawicki oraz Klary Frąkały recenzja antologii *Kobiety za murem. Antologia tekstów lubelskich karmelitanek bosych XVII i XVIII wieku*, wybór i opracowanie Anna Nowicka-Struska.

*Orsolya Németh i Paweł Panas**

Dr ORSOLYA NÉMETH — Katolicki Uniwersytet im. Pétera Pázmánya w Budapeszcie (Pázmány Péter Katolikus Egyetem), Instytut Europy Środkowej, Katedra Polonistyki; adres do korespondencji: 2822 Szomor, Hegyalja u. 14., Węgry; e-mail: nemeth.orsolya@btk.ppke.hu; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3910-6481>.

Dr hab. PAWEŁ PANAS – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Instytut Literaturoznawstwa, Ośrodek Badań nad Literaturą Religijną; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin; e-mail: pawel.panas@kul.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7611-1992>.